

Γιάννης Λιάπης

Στις 5 Μαΐου, με συντριβή η Πολυτεχνειακή Κοινότητα, πληροφορήθηκε το θάνατο του Ομότιμου Καθηγητή Γιάννη Λιάπη. Ο Γιάννης Λιάπης, καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, επί σειρά ετών διετέλεσε Κοσμήτορας της τότε Σχολής Αρχ/ων, Σύγκλητικός και Αντιπρύτανης και ακόμη Υπουργός Γεωργίας. Υπήρξε κατά κοινή ομολογία, πρωτεργάτης στον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, προικισμένος δάσκαλος, ταλαντούχος αρχιτέκτων, με σημαντική συμβολή σε πολλά αρχιτεκτονικά έργα της χώρας. Οι σχέσεις τους, με τους σπουδαστές, τους συνεργάτες και συναδέλφους του, υπήρξαν άριστες. Ήταν ο χαρισματικός, τα-

λαντούχος άνθρωπος και δάσκαλος, που με χαμόγελο και χιούμορ, δίδαξε και δημιούργησε, γράφοντας τη δική του ιστορία στην αρχιτεκτονική, την έρευνα και την επιστήμη. Με καρδιά μικρού παιδιού και πνεύμα που προηγείτο κατά πολύ της εποχής του, σφράγισε ένα τεράστιο έργο με το πολύπλευρο ταλέντο του, με την εξαντλητική δουλειά του και τα μεγαλειώδη οράματά του.

Στην κηδεία του ο κόσμος πολύς, η συγκίνηση μεγάλη. Συγγενείς, φίλοι, συνεργάτες, φοιτητές, θρήνησαν το δικό τους άνθρωπο, το δάσκαλο και φίλο που άφησε ένα τεράστιο κενό φεύγοντας.

Οι επικηδείοι που εκφωνήθηκαν, ήταν κι αυτοί πολλοί. Όλοι αισθανότουσαν την ανάγκη κάτι να πουν, όλοι είχαν κάτι να πουν για το Γιάννη Λιάπη και η συγκίνηση των ομιλητών πολλές φορές διέκοπτε την ομιλία τους.

Ο Πρύτανης ΕΜΠ, κ. Νίκ. Μαργάτος, εκπροσωπώντας το Πολυτεχνείο και τη Σύγκλητο, ανέφερε:

«Αγαπητέ συνάδελφε και φίλε,

Εκ μέρους της Συγκλήτου και του Ιδρύματος, θέλω να εκφράσω την οδύνη και τη συντριβή μας για το χαμό σου, ο οποίος έκαμε να τερματισθεί μια ζωή αφιερωμένη στη διακονία της επιστήμης, της εκπαίδευσης της συγγραφής, της υπεύθυνης κοινωνικής αποστολής και του εθνικού καθήκοντος.

Ο Αρχιτέκτων και Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Γιάννης Λιάπης, διεκεκριμένο πνευματικό τέκνο του Ιδρύματός μας, είχε πολυσχιδή επιστημονική δράση, πολυμερείς πνευματικές ανησυχίες και πολλαπλά ενδιαφέροντα.

Διότι εκτός από την κύρια επιστημονική του δραστηριότητα στον εκπαιδευτικό τομέα και εκτός από τις μελέτες σημαντικών οικοδομικών έργων και κτιριακών συγκροτημάτων, οι πνευματικές του ανησυχίες επεκτείνονταν στους χώρους της γλυπτικής και ζωγραφικής.

Η μαθητεία του κοντά σε εμπνευσμένους και διαπρεπείς δασκάλους αλλά και κορυφαίους δημιουργούς, όπως ο Απάρτης και ο Πικιώνης, του επέτρεψε να δημιουργήσει και να εδραιώσει συγκροτημένη και ολοκληρωμένη προσωπικότητα επιστήμονα και δασκάλου.

Και αυτή η συγκρότηση και ο πνευματικός εξοπλισμός και το στερεά θεμελιωμένο υπόβαθρο της επιστημονικής του φυσιογνωμίας, τον κατέστησαν ικανό να αποδώσει εξαιρετο έργο κατά την πολυετή θητεία του στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Απληρώντας τα αισθήματα του πλήθους των μαθητών του και της Ακαδημαϊκής μας κοινότητας, απευθύνουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια προς την οικογένειά του, που τόσο στοργικά του παραστάθηκαν κατά την τελευταία πολυώδυνη δοκιμασία του.

Ο θάνατος εξαλείφει Δόξα και Πλούτο, όχι όμως και τη Μνήμη. Θα θυμόμαστε πάντα την ευθύτητα, το ή-

θος, τη Δημοκρατικότητα και την προσφορά του στο Ίδρυμά μας.

Ας είναι ελαφρό το χόμα που θα τον σκεπάζει».

Ο Γ. Σαρηγιάννης αναπληρώνοντας τον Πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτόνων κ. Δ. Ζήβα, που απουσίαζε στο εξωτερικό, μετέφερε την έκφραση της βαθειάς θλίψης του Τμήματος, στο σύντομο επικήδειο που εκφώνησε:

«Ο Καθηγητής Γιάννης Λιάπης, υπήρξε η ψυχή της Σχολής Αρχιτεκτόνων, σε ιδιαίτερα κρίσιμες εποχές. Είναι ο άνθρωπος που ουσιαστικά διαμόρφωσε τη Σχολή, μετά το 1974.

Η απουσία του έχει γίνει αισθητή, ήδη από την αποχώρησή του πριν δύο χρόνια, και τώρα που είναι αμετάκλητη, η απώλειά του σφραγίζει το Τμήμα μας, όπου οι περισσότεροι από μας υπήρξαμε μαθητές του, χρωστάμε στο Γιάννη Λιάπη πολλά και δεν θα ξεχάσουμε ποτέ, όχι μόνο το Δάσκαλο ή το συνάδελφο, αλλά και τον «Άνθρωπο»

Ο Ομότιμος Καθηγητής Κ. Δεκαβάλλας, συνοπτικά αναφέρθηκε στη δράση και το έργο του Γ. Λιάπη:

«Το Γιάννη Λιάπη γνώρισα όταν σπουδάζαμε στο Πολυτεχνείο στην Κατοχή, μια εποχή που η επαφή μεταξύ των σπουδαστών ήταν στενή, άσχετα προς τα ακαδημαϊκά έτη, και σαν πιο νέος τον είχα σε πολλά σαν πρότυπο.

Ο Γιάννης Λιάπης ήταν από αυτούς που πάντα δίνουν το παρόν στις μεγάλες στιγμές του Τόπου και της Αρχιτεκτονικής.

Είναι γνωστή η αντιστασιακή του δράση στην Κατοχή αλλά και στη Δικτατορία, και το αρχιτεκτονικό του έργο, ήταν πάντα αντικείμενο επισταμένης μελέτης από εμάς τους λίγο νεώτερους συναδέλφους του.

Ο Γιάννης Λιάπης γεννήθηκε στα Τρίκαλα Θεσσαλίας το 1921. Εκπαδύτηκε στην Αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ, από όπου και πήρε το Δίπλωμά του το 1947. Το 1952 διορίζεται άμισθος και στη συνέχεια έμμισθος Επμελητής του ΕΜΠ με καθηγητή το Δημήτρη Πικιώνη, με τον οποίο τον συνέδεσε αμοιβαία αγάπη και φιλία. Το 1963 ανακηρύσσεται Διδάκτωρ του ΕΜΠ και την ίδια χρονιά εκλέγεται Καθηγητής στην έδρα της Αρχιτεκτονικής Εσωτερικών Χώρων και του Τοπίου, της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ.

Από τη θέση του αυτή εκδιώκεται το 1969 από τη Δικτατορία, αλλά επανέρχεται μετά την πτώση της, ως Τακτικός Καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων.

Από το 1974 μέχρι την αποχώρησή του την 1η Σεπτεμβρίου του 1989, με

τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, η δημιουργική του παρουσία στο ίδρυμα υπήρξε ο κύριος μοχλός για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης των νέων Αρχιτεκτόνων.

Στο διάστημα αυτό, υπήρξε Κοσμήτορας της Σχολής από το '74 έως το '77, Συγκλητικός επί σειρά ετών, Αντιπρύτανης του ΕΜΠ από το '82 έως το '83 και τέλος Πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων από το 1984 μέχρι την αποχώρησή του.

Παράλληλα με τη σταδιοδρομία του στο ΕΜΠ, ο Γιάννης Λιάπης είχε μια ουσιαστική παρουσία στο Αρχιτεκτονικό γίγνεσθαι του Τόπου ως Αρχιτέκτων, ως θεωρητικός της Αρχιτεκτονικής, αλλά και ως δραστήριο μέλος του ΣΑΔΑΣ, όπου επί πολλά χρόνια εκλεγόταν από τη Συνέλευση, Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής. Από το 1974 ήταν Τ. Σύμβουλος της ΕΤΕ και το 1988 διετέλεσε Υπουργός Γεωργίας.

Στα κτίρια του Γιάννη Λιάπη, συγκαταλέγονται έργα-σταθμοί στην εξέλιξη της νεώτερης Ελληνικής Αρχιτεκτονικής, όπως το κτίριο του ΟΛΠ, χαρακτηριστικό για τη ρωμαλαία σύζευξη της αρχιτεκτονικής έμπνευσης με, ιδιαίτερα για την εποχή του, στατιστικές επιλύσεις, ή το Μνημείο των Καλαβρύτων με την επιβλητική του παρουσία.

Αλλά η κυριώτερη προσφορά του Γιάννη Λιάπη σε όλους μας, ήταν η συνεχής και η αδιάλειπτη παρουσία του κοντά μας στη Σχολή Αρχιτεκτόνων, με τις πάντα άμεσες και ζωντανές σχέσεις του με τους σπουδαστές και τους συνεργάτες του - πολλές φορές σχέσεις συγκρουσιακές - πάντα όμως δημιουργικές και ανοιχτές στα καινούργια μηνύματα της Αρχιτεκτονικής. Γιάννη Λιάπη, η μνήμη σου θα είναι πάντα ζωντανή.

Νάναι ελαφρύ το χόμα που θα σε σκεπάζει».

«Ο αρχιτέκτονας Περ. Παντελεάκης, στενός φίλος και συνεργάτης του εκλιπόντος, αναφέρθηκε στην προσφορά του, μεταφέροντας τη βαθειά συγκίνησή του σ' όσους παραυρέθηκαν στην κηδεία:

«Ιδιαίτερα οδυνηρό, κυρίως όμως ξεχωριστά δύσκολο το θλιβερό καθήκον να μιλήσει κανείς μπροστά στη σορό του Γιάννη Λιάπη. Πρώτον, γιατί δεν ξέρεις με ποιαν απ'όλες τις ιδιότητες να μιλήσεις, μετά από σαράντα χρόνια, όχι απλής γνωριμιάς, αλλά μιας σχέσης που άρχισε με την ιδιότητα του μαθητή, προχώρησε σε σχέση συνεργασίας στο αρχιτεκτονικό γραφείο του, εξελίχθηκε σε συνεργασία στην Έδρα του στο Πολυτεχνείο και ολοκληρώθηκε με μιαν εγκάρδια φιλία.

Δεύτερον, γιατί διατάξεις, ποιο από τα τόσα χαρίσματα να τονίσεις, χωρίς να τον αδικήσεις.

Διακρίθηκε σε ό,τι δοκίμασε. Υπήρξε Δάσκαλος ουσιαστικός, μεταδίδοντας μία στέρεη γνώση που κατείχε, μη σταματώντας μέχρι τέλους τη μελέτη.

Εργατικότητας δημιουργός, σχεδίασε και πραγματοποίησε μια σειρά υποδειγματικών έργων, που τίμησαν την αρχιτεκτονική και τον τόπο.

Ασταμάτητος δουλευτής, πρόσφερε τις υπηρεσίες του, σε μια σειρά από ατέλειωτες πνευματικές δραστηριότητες (Πολυτεχνείο, Επιτροπές, ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς, έρευνα, συνέδρια κ.λπ.) και μάλιστα με σκανδαλώδη αφιλοκέρδεια.

Όμως και σαν άνθρωπος, εκόσμησε κυριολεκτικά τον όρο, σε μια εποχή δυσκολώτατη για τον άνθρωπο (με το Α κεφαλαίο), βοήθησε συμβούλεψε, συμπαραστάθηκε και ευεργέτησε με ιδιαίτερη σεμνότητα και αρχοντική απλοχεριά, όλους γύρω του.

Τα τελευταία του όνειρα και ο καημός του, που δυστυχώς έμειναν ανολοκλήρωτα, ήταν δύο έργα ξεχωριστά για τον τόπο, που τα σχεδίασε κυριολεκτικά με την ψυχή του. Το ίδρυμα Ζαχαρίου στην Καστέλλα και το Κεντρικό Κτίριο της Εθνικής Τράπεζας στην πλατεία Κοτζιά.

Νομίζω πως τα είπα όλα. Ίσως να μην είπα τίποτα.

Απομένει το ύστατο Χαίρε. Τώρα που ταξίδευε «παρά Δήμιον ονείρων», ας ευχηθούμε ότι εκεί θα πραγματοποιηθούν τα φωτεινά του όνειρα, φτάνοντας στην τελειότητα, που σε όλη του τη ζωή την κυνηγούσε ασταμάτητα».

Τελειώνοντας το αφιέρωμά μας αυτό στο Γιάννη Λιάπη, παραθέτουμε σύντομο σημείωμα του επικ. καθ. του Τμ. Αρχ/ων, κ. Σόλωνα Ξενοπούλου, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *ΑΝΤΙ* στις 14.5.93:

«Ο αρχιτέκτονας και ομότιμος καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ Γιάννης Λιάπης πέθανε στις 6 Μαΐου. Ήταν σχεδόν 70 ετών.

Το σύντομο αυτό σημείωμα δεν σκοπεύει ούτε και είναι δυνατόν να αποτελέσει κάποιο εμπεριστατωμένο δοκίμιο για το έργο του Γιάννη Λιάπη ως αρχιτέκτονα και ως καθηγητή. Ίσως σε κάποια άλλη στιγμή, πιο νηφάλια, κάτι τέτοιο να γίνει.

Το κείμενο αυτό πάντως είναι περισσότερο μια - έστω βιαστική έστω αποσπασματική - καταγραφή κάποιων πλευρών της προσωπικότητας αυτού του ανθρώπου, όπως αυτές έγιναν αντιληπτές στο γράφοντα στο μεγάλο

διάστημα -30 τόσα χρόνια- γνωριμίας, συνεργασίας και φιλίας. Οι πλευρές αυτές της προσωπικότητας του Γιάννη Λιάπη είναι λίγο-πολύ γνωστές σε όσους είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν έστω και λίγο, είναι όμως περισσότερο γνωστές, και σιγά σιγά ξεκαθαρίζουν, στους κοντινούς του συνεργάτες στο Πολυτεχνείο.

Κύριο χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του ήταν η φορτισμένη με ανθρώπινα στοιχεία ιδιοσυγκρασία του. Επρόκειτο π.χ. για ένα άτομο με έντονες αντιφάσεις, ένα άτομο με αδυναμίες (ανθρώπινες). Ήταν, επίσης, ένα άτομο που έκανε λάθη (ανθρώπινα)...

Ήταν όμως, ίσως για τους πιο πάνω λόγους, ένα άτομο που με την πρώτη επαφή μαζί του προκαλούσε μια αίσθηση αμεσότητας και κατανόησης, αλλά ταυτόχρονα μιαν ατμόσφαιρα έντασης και επικοινωνίας.

Ενώ διατεινόταν ότι θα 'πρεπε κανείς να είναι πραγματιστής -και μάλιστα ότι ο ίδιος ήταν- την ίδια στιγμή λειτουργούσε διαισθητικά και παρορμητικά, πράγμα που τον έκανε σχεδόν πάντα να βρίσκεται σε διαρκή σύγκρουση με τον ίδιο του τον εαυτό, η

οποία εξωτερικευόταν προς του άλλους.

Αυτή η εκπληκτική διαίσθηση για τα πράγματα και η αμεσότητα προς τους άλλους ήταν αυτό που τον έκανε να έχει βαθιά και ουσιαστική σχέση με τους συνεργάτες και τους σπουδαστές του. Στηριγμένος σε στέρεη γνώση, αλλά και με αγωνία για γνώση -μελετούσε συνέχεια-, μπορούσε χωρίς καμιά δυσκολία να διαγνώσει την ουσία ενός γεγονότος. Και ήταν πάντα καίριος, είτε αναφερόταν στην αρχιτεκτονική είτε μιλούσε για την τέχνη - κυρίως. Η αναφορά του στο έργο τέχνης δεν ήταν περιγραφική ούτε εξωτερική. Ήταν μια διεισδυτική πράξη δημιουργικού αυτοσχεδιασμού.

Δεν έβγαине αυτό μέσα από τη χρήση ή ανάγνωση κάποιων κωδίκων ή κανόνων, αλλά από τη σίγουρη ανατροπή τους και την πρόταση νέων.

Δεν ήταν ευγενής, ούτε φιλελεύθερος.

Ήταν βαθιά δημοκρατικός.

Ήταν ταυτόχρονα επιθετικός και συμπαθής.

Ήταν απλός και απρόβλεπτος.

Ίσως όμως το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της προσωπικότητας του Γιάν-

νη Λιάπη ήταν η πλήρης αδυναμία αποδοχής είτε της ζωής είτε της αρχιτεκτονικής είτε, και κυρίως, της παρουσίας του στο Πολυτεχνείο, ως κάποιων «ρόλων» στα πλαίσια ενός κοινωνικού συνόλου. Γι' αυτό και η παρουσία του εκεί είχε ένα ιδιαίτερο στυλ, προϊόν μιας συνειδητής επιλογής, αλλά ταυτόχρονα αποτέλεσμα μιας εσωτερικής, οργανικής ανάγκης για την προσωπική του επιβίωση. Σε στιγμές καλές και σε στιγμές πολύ δύσκολες.

Ήταν, δηλαδή, η παρουσία αυτή -πέραν θεσμών- τρόπος ζωής, γι' αυτό και η απουσία του ταυτίστηκε ουσιαστικά με την προσωπική του πάλι επιλογή του τέλους της ζωής».

Στη μνήμη του Γιάννη Λιάπη, οι συνεργάτες του στο σημερινό Σπουδαστήριο «Αρχιτεκτονική, Χώρος και Επικοινωνία», αποφάσισαν τη θεσμοθέτηση απονομής ετήσιου επαίνου στην καλύτερη διπλωματική εργασία, που θα εκπονείται στο σπουδαστήριο αυτό, η δε έκδοση «Αρχείο Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής» στην οποία η συμβολή του υπήρξε καθοριστική, αφιερώθηκε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων στη μνήμη του.